

**MIKKO SIVONEN &
MIKKO TASSIA**
**Kreikanopiskelijan Uusi
testamentti: Osa 1. Espoo:
Agricola Teologinen
Instituutti & The Word
for the World -raamatun-
käännöskonsultit 2017.
148 s.**

On ilahduttavaa, että apuneuvoja Uuden testamentin kreikan opiskeluun, kertaamiseen ja lukemiseen ilmestyy myös suomeksi. Toisin kuin useat muut apuneuvot, *Kreikanopiskelijan Uusi testamentti* ei keskity kielioppiin, vaan kreikankieliseen tekstiin ja sen lukemiseen. Nyt ilmestynyt ensimmäinen osa sisältää neljä Uuden testamentin tekstiä kokonaan (Matteuksen evankeliumi, Galatalaiskirje, Filippiäiskirje ja Jaakobin kirje) sekä 1. Korinttilaiskirjeen kaksi ensimmäistä lukua. Teksti pohjautuu *Society of Biblical Literature Greek New Testament (SBLGNT)* -editioon, joka joissain kohdin poikkeaa yleisemmin käytetystä Nestle-Alandin *Novum Testamentum Graece* -editiosta, mutta tavalliselle kreikan lukijalle erot eivät ole kovin merkittäviä. Tekijät ilmoittavat tavoitteeseen julkaista sarjassa jatkossa koko Uuden testamentin.

Ensimmäisen osan tekstit on valittu pitäen silmällä sitä, että kirja voisi toimia apuna aineopintojen tenttiin valmistuvalle opiskelijalle. Tenttiin valmistautumista auttaneen, että kirjasta on olemassa sekä liimaisidottu että kierrekantinen versio, jonka saa kätevästi levitettyä auki pöydälle. Tekijöiden mukaan kirjan tavoitteena on auttaa lukijaa tekstin sujuvaan lukutaitoon. Sikäli kirja voi suositella muillekin kuin opiskelijoille. Kirja on hyödyllinen apuneuvo myös omin päin kreikkaa kertaavalle lukijalle tai saarnaa valmistelevalle papille.

Kirjan rakenne on yksinkertainen. Pääosan muodostavat kreikankieliset tekstit. Kirjan lopussa on sanasto Uudessa testamentissa yli 30 ker-

taa esiintyvistä sanoista, joita on vajaan viisisataa. Muut, harvemmin Uudessa testamentissa esiintyvät sanat on koottu kreikankielisen tekstin alle alaviitteisiin. Tällöin perussanaston osaamalla lukijan ei tarvitse selata sanakirjaa löytääkseen harvinaisia sanoja, vaan ne saa nopeasti selville sivun alareunasta. Sanoista annetaan perusmuoto, substantiiveista myös yksikön genetiivin pääte ja suku sekä adjektiveista nominatiivien päätteet. Muuta informaatiota esimerkiksi sanojen määrittelystä tai poikkeuksellisista verbivartalosta ei anneta.

Teksti on kuitenkin muutakin kuin sanoja. Se on myös sanojen taiputusta ja sitä miten sanat asettuvat lauseeseen. Lukijan on siis osattava sekä morfologian eli muoto-opin että syntaksin eli lauseopin perusteet päästääkseen sanoista lauseisiin ja niiden muodostamaan merkitykseen. Kirja sopiikin parhaiten apuvälineeksi niille, jotka jo (tai vielä) osaavat ja muistavat kreikan kieliopin ja perussanaston. Jos kielioppi on päässyt pahasti ruostumaan, tämä kirja ei yksinään riitä, vaan se tarvitsee rinnalleen kieliopin tai oppikirjan.

Yhtäältä on hyvä, että lukija joutuu itse miettimään määrittelyjä. Harvinaisempien sanojen yhteydessä alaviitteet auttavat lukijaa kertomalla perusmuodon. Esimerkiksi jakeessa Matt. 1:21 esiintyvälle **τέξεται**-sanalle alaviite kertoo perusmuodoksi **τίκτω**, synnyttää, mutta määritelmä pitää pohtia itse. Toisaalta jos lukijan kreikantaito on ruostunut, kirja ei auta yleisten mutta kovin erinäköisten verbivartaloiden tunnistamisessa. Esimerkiksi **ἐξελεύσεται** (Matt. 2:6) pitää yksinkertaisesti tuntea verbin **ἐξέρχομαι** futuurimuodoksi. Tällaiset yleisten verbien epäsäännölliset vartalot kylä löytyvät muun muassa Matti Liljeqvistin sanakirjasta liitteenä. Jos ajatuksena kuitenkin on, että lukija voisi pärjätä ilman sanakirjan seläämistä, lukijan työtä voisi helpottaa lisäämällä sarjan tuleviin osiin yleis-

ten verbien poikkeukselliset vartalot. Esimerkiksi *Alfasta oomegaan* -kirjassa epäsäännölliset verbivartalot on merkitty perusmuodon jälkeen sulkeisiin.

Sinällään lukijalle, jolla on jo tekstieditio ja sanakirja, teos ei tarjoa mitään uutta. Se ainoastaan yhdistää edition ja sanakirjan tiedot hieman nopeammin käytettäväksi kokonaisuudeksi. Tästä herää kysymys kirjan tarpeellisuudesta. Mihin tällaista kirjaa tarvitaan nyky maailmassa, jossa taskussa kulkeva älylaite takaa pääsyn nettisivustoille, jotka yhdellä klikkauksella antavat paitsi jokaisen kreikankielisen sanan perusmuodon myös sen määritelmän? Suuremmaksi ongelmaksi muodostuukin lauseiden syntaksi. Vaikka osassa Uuden testamentin tekstejä lauseet ovat lauserakenteeltaan melko yksinkertaisia, erityisesti kirjeteksteissä, esimerkiksi Paavalin kirjeissä, on vaikeita ja monipolvisia lauseita. Kreikan peruskurssilla ei valitettavasti ole mahdollisuutta käydä läpi syntaksia sillä laajuudella, että kaikki erilaiset prepositioiden ja sijamuotojen käyttötavat sekä monenlaiset partisiippirakenteet tulisivat selviksi. Miten helposti kreikan peruskurssinkaan jälkeen lukija saa selvää joistain Paavalin kirjeiden monipolvisista lauseista, esimerkiksi Filippiäiskirjeen jakeista 1:3–7?

Vaikka muoto-oppi ja perussanasto olisivat kunnossa, sormi menee helposti suuhun, kun yritetään ymmärtää, miten sanoista muodostuu lauseita. Syntaksin selvittämiseen on vaikeampi ohjelmoida tietokoneohjelmaa, joten tällaiselle apuneuvolle olisi käyttöä. Esimerkiksi Suomen Eksegeettisen Seuran muutama vuosi sitten kustantama *Alfasta oomegaan* sisältää lauseopillisen analyysin Filippiäiskirjeen tekstistä. Ihan niin yksityiskohtaista analyysia ei jokaisesta Uuden testamentin tekstistä tarvitse lähteä tekemään, mutta tämäntyyppisen apuneuvon hyödyllisyys kasvaisi, jos siinä tarjottaisiin muutamia vinkkejä syntaksin selvittämiseen erityi-

sen hankalissa lauseissa. Tämä voisi myös lisätä kiinnostusta kreikan lukemiseen, kun tekstiin pääseekin huomattavasti syvemmälle.

Myös kirjan sanastoa voisi kehittää. Näin tiiviissä esityksessä sanasto ei tietenkään voi olla yhtä yksityiskohtainen kuin sanakirjassa. Kirjan sanastoihin onkin otettu ainoastaan muutamia perusmerkityksiä, jotka yleisimmin esiintyvät tekstissä. Vaikka kaikkia merkityksiä ei olekaan mahdollista antaa, muutama merkitysvaihtoehto enemmän olisi hyödyksi ja auttaisi tekstien selvittämisessä. Esimerkiksi sanalle *παρακαλέω* on annettu ainoastaan merkitykset ”kutsua luokseen, pyytää apua”. Matteuksen evankeliumin jakeissa 2:18 ja 5:4 sana kuitenkin esiintyy passiivissa, jolloin sen merkitys on ”saada lohdutusta”. Samoin sanalle *γινώσκω* on annettu ainoastaan merkitykset ”tietää, tuntee”. Tällöin jakeen Matteus 1:25 merkitys jää hämäräksi, jos lukija ei tiedä, että tunteminen raamatullisessa mielessä tarkoittaa sukupuoliyhteyttä. Näissä tapauksissa lukijan on kaivettava sanakirja esille ymmärtääkseen, mitä Matteus haluaa sanoa. Tämä puolestaan vähentää sanaston käytettävyyttä, kun erikoismerkitys on joka tapauksessa tarkistettava sanakirjasta. Tilanpuutteestakaan ei tässä tapauksessa ole kysymys, sillä sanastossa olisi tilaa useammille käännösvaihtoehdoille.

Joillekin sanoille annetaan myös eri käännösvaihtoehtoja eri kohdissa. Esimerkiksi sanalle *καὶ* annetaan sivulla 69 merkitykset ”ja jos, vaikka, edes”, mutta sivulla 86 vain ”ja jos”, vaikka kontekstissa (Matt. 26:35) parempi käänнос olisi ”vaikka”. Lukijalle voisi myös avata joidenkin Uudessa testamentissa esiintyvien idiomien merkitystä. Esimerkiksi Matteuksen evankeliumin jakeen 8:29 kysymys *τί ἡμῖν καὶ σοί* ei sisällä yhtäkään harvinaista sanaa, mutta pelkkä sanojen tunteminen ei riitä avaamaan lauseen merkitystä (”mitä tekemistä meillä on keskenämme?”). Hyvä esimerkki idiomien avaamisesta on

Matteuksen evankeliumin jae 16:22, jonka sanonta *Ἰλεώς σοι* (”Jumala olkoon sinulle armollinen”) on selitetty.

Tämäntyyppinen apuneuvo on vain yhtä hyödyllinen kuin sen pienimmät osaset eli sanastoon merkityt sanat. Valitettavasti kirja olisi hyötynyt tarkemmasta oikolukemisesta. Joidenkin harvoin esiintyvien sanojen perusmuodot puuttuvat alaviitteistä, tässä vain muutamia esimerkkejä Matteuksen evankeliumin alusta mainitakseni: s. 15 (Matt. 4:12) *ἀναχωρέω*; s. 16 (Matt. 4:25) *πέραν*; s. 19 (Matt. 5:36) *λευκός, -ή, -όν*; s. 28 (Matt. 8:17) *βαστάζω*. Muutamia yli kolmekymmentä kertaa Uudessa testamentissa esiintyviä sanoja puuttuu kirjan lopun sanastosta, muun muassa *ἐξέρχομαι* (218 kertaa) ja *ἡμεῖς* (864 kertaa). *Μαρία* esiintyy Uudessa testamentissa 54 kertaa, mutta jostain syystä se löytyy kirjasta ainoastaan alaviitteistä, ei loppusanastosta. Sanastossa myös esitetään, että *αὐτός* erisnimen kanssa esiintyessään tarkoittaisi ”itse”, mutta sana voi tarkoittaa ”itse” myös muiden määreiden kanssa, esimerkiksi *αὐτὸς ἐγώ*, ”minä itse”; *αὐτὸς ὁ δοῦλος*, ”orja itse”.

Kirja antaa myös muutamassa kohdassa väärän perusmuodon. Matteuksen evankeliumin jakeessa 4:21 sanan *καταρτίζοντας* perusmuoto ei ole *καθαρίζω* (”puhdistaa”), vaan *καταρτίζω* (laittaa kuntoon, selvittää verkkoja). Matteuksen evankeliumin jakeessa 12:29 sanan *τὰ σκεύη* perusmuoto ei tietenkään ole feminiini *ἡ σκευή, -ῆς*, vaan neutri *τὸ σκεῦος, -ους*. Galatalaiskirjeen jakeissa 4:8, 4:26 ja 5:13 esiintyy sana *δουλεύω* (”palvelella”), ei *δουλόω* (”tehdä orjaksi”). Filippiäiskirjeen jakeessa 3:13 sanan *ἐπιλανθάνομενος* perusmuoto on *ἐπιλανθάνομαι* (”unohtaa”), ei *ἐπιλαμβάνομαι* (”ottaa kiinni”).

Kirjan käytettävyyttä lisäisi suurempi riviväli merkintöjen tekemiseen sekä noottinumeroiden alkaminen jokaisen sivun alusta. Nyt alaviitteiden numerointi alkaa jokai-

sen luvun alusta, minkä vuoksi lukija joutuu välillä kääntämään edelliselle sivulle löytääkseen sanan ja toisinaan sama sana esiintyy monta kertaa saman sivun alaviitteissä.

Nämä osin kriittisetkin huomiot kumpuavat toiveesta, että suomeksi saataisiin koko Uuden testamentin kattava, kreikanopiskelijoita ja -lukijoita mahdollisimman hyvin palveleva apuneuvopaketti. Mikko Sivonen ja Mikko Tassia ovat rohkeasti tarttuneet työhön. Toivottavasti tämäntyyppisille apuneuvoille löytyy käyttäjiä, ja kirjan tekijät toteuttavat aikomuksensa jatkaa sarjaa koko Uuden testamentin kattavaksi.

SUSANNA ASIKAINEN
TEOL. TRI, FIL. MAIST.